

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію Житнік Тетяни Сергіївни на тему «Розвиток художньо-творчої активності старших дошкільників засобами живопису», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка

Актуальність теми дисертаційного дослідження Житнік Т.С. не викликає сумніву. В сучасних умовах на часі модернізація змісту дошкільної освіти, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація на розвиток особистості дитини як основний ресурс, що визначає поступальний рух суспільства. Дошкільна освіта як перша самоцінна ланка має гнучко реагувати на сучасні соціокультурні запити, забезпечувати гармонійне поєднання рушійних сил активності дитини, її творчі діяльнісні досягнення.

Дослідниця обирає для дослідження недостатньо розроблені наукові аспекти – педагогічні умови та методику розвитку художньо-творчої активності старших дошкільників засобами живопису в початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах, спрямовує свій науковий пошук на обґрунтування теоретичних основ розвитку художнього-творчої активності, розкриття потенціалу живопису для розвитку цього феномену в дошкільному дитинстві.

Отже, потреби суспільства у формуванні творчої особистості у всій різноманітності її проявів, зокрема художньо-творчій активності, й завдання теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки педагогічних умов та методики її розвитку, зумовлюють *актуальність* теми, обраної Житнік Т.С. для дослідження.

Доведенням актуальності теми дослідження Житнік Т.С. також слугує те, що воно є складником науково-дослідної теми кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки і дошкільної освіти Мелітопольського державного

педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького «Теоретико-методологічні засади формування толерантності у дітей та молоді» (державний реєстраційний номер 0115U001735).

Використаний дослідницею комплекс методів є адекватним меті та завданням дослідження, що обумовлює достовірність здобутих автором результатів, які містять наукову новизну та мають практичну цінність.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджуються результатами теоретичного та експериментального дослідження Житнік Т.С., і в цілому не викликають сумніву. Наукові положення, експериментальні розробки впроваджено у навчально-виховний процес початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів: Дитяча художня школа Енергодарської міської ради Запорізької області (довідка № 22-09/56 від 19.06.2012 р.), Державна 4-річна дитяча художня школа Мелітопольської міської ради Запорізької області (довідка №6 від 15.05.2012р.), Закарпатський обласний палац дитячої та юнацької творчості «Падіюн» (протокол №4 від 03.09.2014 р.), Дитяча художня школа №1 Дніпропетровського міського комунального закладу культури (протокол №3 від 31.03.2015 р.) та ін.; під час семінарів, методичних об'єднань за участю директорів художніх шкіл, викладачів образотворчого мистецтва початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів м. Запоріжжя та Запорізької області (довідки №266-осн. від 25.09.2008 р.; № 125-осн. від 14.04.2010 р.; №135-осн. від 24.04.2012 р.).

Заслуговує позитивної оцінки тривалість проведення педагогічного експерименту: з 2007 по 2015 рік, його потужний прикладний результат: розробка навчальних програм для початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, мультимедійного супроводу до них, їх широке впровадження а також результати дітей, які навчалися за цими програми (подано в Додатку Ж).

Із позицій сучасних наукових підходів дисертанткою обґрунтовується об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження. Основною метою дослідження обрано теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку педагогічних умов і методики розвитку художньо-творчої активності старших дошкільників, задля реалізації якої дисертантка ставить й розв'язує низку адекватних їй завдань. Цілком коректно визначено об'єкт дослідження та частково його предмет. Так, здобувач визначає, що це – педагогічні умови та методичне забезпечення розвитку художньо-творчої активності дітей. Отже, в меті і завданнях автор ставить за мету свого дослідження – розроблення методики розвитку художньо-творчої активності; в предметі – методичне забезпечення розвитку художньо-творчої активності старших дошкільників; це поняття є вузьким й не охоплює всі складові методики.

Слід відзначити повноту теоретико-методологічної основи дослідження, прагнення автора ґрунтовно висвітлити проблему розвитку художньо-творчої активності старших дошкільників в психолого-педагогічній літературі. Дисертанткою зібрано та проаналізовано значний за обсягом науковий матеріал. Однак, теоретичний розділ був більш аналітичним, якби дослідниця не ставила на меті процитувати більшість авторів, праці яких дотичні проблемі, а на основі аналізу найбільш ґрунтовних, глибоких праць виділила сутність різних наукових поглядів, підходів, важливих для визначення напрямів власного дослідження.

Водночас заслуговує схвалення визначення й глибоке вивчення понятійного апарату дослідження, зокрема понять «активність», «творчість», «творча активність», «художньо-творча активність», що дозволило дисертантці дати необхідне для подальшої експериментальної роботи визначення художньо-творчої активності старших дошкільників, а саме, як «емоційно-діяльнісний стан дитини, що виявляється в її інтересі до мистецтва і вмотивованості до творчої діяльності, супроводжується створенням нею художніх образів на основі мобілізації когнітивних

процесів». Однак, маємо зауважити, що таке визначення не охоплює повною мірою динаміку розвитку активності. Водночас нам імпонує логіка визначення критеріїв рівнів розвитку художньо-творчої активності (емоційно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-творчий) та розроблення й впровадження відповідної методики, яка включає: забезпечення позитивної мотивації до художньо-творчої діяльності; інтерактивно-ігрове збагачення елементарних уявлень про живопис та пролонговану підтримку дитини.

Структура дисертації концептуально виправдана, науково доцільна, містить вступ, три розділи, висновки до них загальні висновки, список використаних джерел та додатки. Основний зміст дисертації викладено на 185 сторінках, загальний обсяг дисертації – 268 сторінок.

Основні результати дисертації висвітлено у 35 публікаціях (з яких 31 одноосібна), у тому числі 13 статей у вітчизняних наукових фахових виданнях (з них 2 у співавторстві), 2 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 14 статей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, 3 науково-методичних видання (з них 2 у співавторстві), 3 розділи у трьох колективних монографіях, одна з яких зарубіжна. Наукові положення, висновки і рекомендації достатньо повно викладено у друкованих працях. Зміст автореферату ідентичний змісту дисертації, відображає її основні положення.

Варто відзначити широку апробацію результатів дослідження, їх висвітлення під час науково-практичних конференцій (21), які відбувалися як в Україні, та і за її межами.

Дослідження Житнік Т.С. має практичне значення для сучасної педагогічної науки. Воно полягає у тому, що розроблено та впроваджено в освітню практику початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів навчальні програми, мультимедійний педагогічний засіб, діагностико-розвивальні методики. Здобуті результати суттєво збагачують

методичну науку і можуть бути використані у подальших дослідженнях, присвячених розвитку художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку, практичній діяльності педагогів образотворчих відділень спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, вихователів дошкільних навчальних закладів. Результати дослідження також доцільно рекомендувати для використання в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів, включення у зміст навчальних програм спецкурсів, спецсемініарів.

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, слід відмітити низку дискусійних положень та зауважень до змісту дисертації:

1. Описуючи дослідно-експериментальну частину дослідження, дисертантка використовує формулювання «стан розвиненості художньо-творчої активності старших дошкільників» (с.99, назва параграфу 2.2), яке, на наш погляд, не сповна коректне у науковому плані. До того, дослідниця дає визначення активності як «діяльнісно-емоційний стан». В роботі є й інші некоректні вислови: «рівні когнітивного критерію» (с.106), «учні старшого дошкільного віку» (с.114), «діти обожають чарівні оповідання» (с.132), «малювання казок» (с.142), «рівні показників» (с.223).
2. На наш погляд, не повною мірою узгоджені між собою такий показник діяльнісно-творчого критерію як імпровізація (визначається словниками як створення без підготовки) й спосіб його уточнення, а саме: деталізація та декоративність художнього образу. Також зауважимо, що в табл.2.2 (с.98) дисертантка описуючи високий рівень розвитку активності доречно вдається до такої характеристики як самостійність, однак не виокремлює її як окремий показник.

3. На с.102-103 дисертантка подає методи, які використовувалися для діагностики рівнів активності дітей за кожним критерієм. Зауважимо, що ці методи дублюються між собою; це, на наш погляд, не враховує специфіку виділених критеріїв і показників. Наведена у Додатку А.1 (с.221-222) «Діагностична карта спостереження розвиненості художньо-творчої активності старших дошкільників (авторська методика)» містить лише виділені критерії і показники та інтервал балів й не розкриває яким чином нараховувалися дитині ці бали.
4. У параграфі 3.1. «Педагогічні умови та методика розвитку художньо-творчої активності старших дошкільників засобами живопису в початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів» дисертантка одночасно подає обґрунтування цих умов і описує те, як вони були реалізовані, а у параграфі 3.2. «Перебіг формувального етапу та аналіз результатів дослідження» подає результати контрольного експерименту. Це, наш погляд, дещо звузило теоретичне обґрунтування умов, зокрема питання про те, у чому полягає сутність інноваційного методичного забезпечення занять образотворчим мистецтвом й здійснення якісного аналізу результатів експерименту.
5. У тексті дисертації трапляються технічні помилки, помилки посилань на список літератури, стилістичні огріхи.

Висновок. Зазначені зауваження є частково дослідницькими та істотно не впливають на зміст та якість рецензованого дисертаційного дослідження, яке є актуальним, завершеним, самостійним, виконаним на належному науковому рівні та містить вірогідні, обґрунтовані висновки.

З огляду на вищесказане вважаємо, що дисертаційна робота «Розвиток художньо-творчої активності старших дошкільників засобами живопису»,

повною мірою відповідає вимогам пп 9,10,12,13,14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р № 567, а її автор Житнік Тетяна Сергіївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.08 – дошкільна педагогіка.

Офіційний опонент

Доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри методик та технологій
дошкільної освіти
НПУ ім. М.П.Драгоманова

